

Alalá de Carballo
Autor: José Manuel Vez Jeremías

Sabemos ben que as festas populares do verán son sempre motivo de ledicia e desenfreo na nosa terra galega. Mais poucas veces rematan do xeito que narra este relato, absolutamente veraz, e que tiven a oportunidade de experimentar en primeira persoa por ser membro do grupo musical que o sufriu en propia carne.

Os feitos remóntanse a un tórrido mes de agosto do ano 1965. En Galicia, como ocorreu noutros moitos puntos de España, estaba a acontecer o tránsito musical entre a época das grandes bandas e orquestras e as novas formacións especializadas na música electrónica, ao estilo dos *Beatles* e os *Rolling*. Impuxéronse novos modelos musicais, novas formas de vivir a alegría da festa con baile solto e desenfadado. E, sobre todo, unha forma diferente de vibrar co ritmo convulso do son amplificado por inmensos altosfalantes que facían latexar a todo meter o corazón e a alma.

Deixados atrás, detidos no tempo, quedaron aqueles acordes pausados e melodiosos que convidaban a unha música máis para escoitar que para bailar e, no caso de optar por esta última, a non ir máis alá de ‘o *agarrado*’ en distancias curtas. E que tamén animaban a corear en voz alta, ao pé do palco da música, os antigos alalás da música tradicional galega.

Con apenas 15 anos, as miñas inclinacións eran pola nova onda de estridencias insufribles e o éxito contundente de vatios e decibelios enxordecadores. Aínda que todo dentro dun patrón musical ben organizado que fixo as delicias da nova mocidade que, sen dubidalo, se deixaron levar enlouquecidos pola marcha apaixonada dos ritmos dun ‘*Help*’ ou dun ‘*Satisfaction*’.

- “*Sodes cousa do demo!*” –dixéronnos algunhas persoas.
- “*Gustamos moito disto!*” –responderon outras.

E entre unha e outra maneira de pensar, nós intentamos agradar ás diferentes sensibilidades da xente naqueles momentos de euforia, intemperanza e paixón musical. E, por suposto, o único xeito de conseguilo era conxugar un repertorio musical híbrido, combinando pasodobres e chachachá cos trepidantes impactos de rock que xeran as guitarras eléctricas e a poderosa forza da percusión que emiten os estrondos metálicos dos pratos e os golpes de tambor, timbal e bombo que veñen da batería (o instrumento que eu tocaba no noso conxunto).

Lembro que había sobre tres horas que chegamos desde Vilagarcía de Arousa, despois de amenizar durante tres días e tres noites (*isto só se pode facer con 15 anos!*) a voda da filla dun indiano que deixara a pel para que todo saíse á perfección no feliz evento. E nesa idea de perfección estaba sorprenden aos seus convidados cunha música que aínda non era moi coñecida naquela contorna pero que, como ben intuía, foi a gran sorpresa da festa e acadou con moito un gran éxito.

Tiñamos un aviso no bar onde almorzabamos de madrugada cando volvíamos das nosas xiras e xa nos decatábamos que sería un novo encargo. Así acostumaba ser todas as semanas: enlazabamos

unhas actuacións con outras, sen descanso nin tempo para ensaios e organización de novos repertorios. Sinxelamente, non había un momento para outra cousa que non fose cumprirmos contratos indo dunha festa á outra, como nómadas de lugar en lugar.

O aviso, como era habitual, chegou do noso '*marchante*', don Manuel Muñiz, quen –ademais de profesor da Banda Municipal de Santiago e de dirixir a famosa Orquestra Compostela– tamén se encargaba de promocionar os contratos dos novos grupos que saíamos ao ring co único apoio do noso propio descaro e unha capacidade ilimitada de improvisación.

Sáímos nunha furgoneta DKW que acostumamos alugar para estes fins en dirección a unha aldea dunha parroquia de Carballo sen sabermos o nome nin o lugar exacto onde estaba situada. A falta doutro tipo de coordenadas –daquela impensables– a información era que a furgoneta tiña que parar nunha curva da estrada, en pasando o alto de Barís, e alí, a carón dunha encrucillada, viriamos un tractor verde aparcado que estaría á espera de nos trasladar ao lugar onde tería lugar a verbena.

Ao chegarmos ao punto de referencia vimos o tractor que enganchaba un remolque ateigado de palla. Atónitos e sen mediar palabra, baixamos da DKW para preguntarlle ao paisano que tiñamos que facer. Non respondeu directamente, senón que pegou catro berros para dicir que tiñamos que marchar escopeteados para chegarmos a tempo de *levar o Santo...* que xa íamos tarde. Insistimos de novo:

– “*Pero como imos alá?*”

O home mirounos con cara de poucos amigos e desta vez respondeu:

– “*No remolque, carallo. Como ides ir logo? Camiñando, sei que?*”

Non deu pé para continuarmos a conversa. Non facían falta palabras –as nosas caras xa o dicían todo. Comezamos a cargar os instrumentos no remolque, e colocámoslos co máximo coidado posible entre a palla e tapándoos co que tiñamos á man (incluso as mudas que levabamos para os tres días que duraba a festa) para evitar danar pezas tan delicadas e caras, sobre todo polo que sabiamos que podería afectar aos compoñentes electrónicos das guitarras e amplificadores.

O home mirou cunha cara de absoluto desconcerto sen entender nada do que estaba a ver. Só unha vez rompeu o seu atónito silencio para dicir:

– “*E onde tedes os trombóns e as gaitas?*”

Ninguén lle respondeu e el tampouco insistiu.

Unha vez colocado o material da mellor maneira que puidemos protexelo, xurdiu a segunda pregunta, aínda máis complicada: *Onde iríamos nós... que eramos seis persoas: os cinco músicos do grupo máis o encargado de montar a electrónica?* As cousas eran evidentes pero, aínda así, preguntámoslle ao paisano do tractor:

– “*E nós?*”

– “*Vós...? Que é o que pasa con vós? Vós arreando candela, que non chegamos a tempo!*”

Subimos ao remolque e colocámonos entre a palla o mellor que puidemos coidando moito de non estragar os instrumentos e os traxes do uniforme de pana negra que xa levabamos postos, sen sospeitar nunca que a calor abrasadora ía facer insoportable a viaxe en tractor polo medio de fincas de millo a un sol de xustiza, e sen un momento para botar un trago de auga nun traxecto de máis de sesenta quilómetros e unhas tres horas de viaxe, insistindo en que conducise a modo porque o material era moi delicado e non levaba nada ben as tremendas fochancas daquel camiño pedregoso. Axiña deixamos atrás os prados e entramos nunha zona sombría e máis fresca, entre frondosos castiñeiros e carballeiras. Pero o camiño era cada vez máis estreito, cheo de pedras e moi pronunciado. E comezamos a temer seriamente polos instrumentos, e por nós mesmos, naquel remolque sen amortecedores onde non cabía nin unha palla máis. Preguntamos alzando a voz para que o paisano nos escoitase desde a súa ruidosa cabina:

– *“E canto falta para chegarmos, señor?”*

El facíase o xordo. Da súa boca non saíu unha palabra.

Despois dun percorrido labiríntico, subindo e baixando pequenos outeiros e cruzando regatos por un lado e por outro, o home levantou de súpeto os brazos e berrounos coma se estivésemos a máis dun quilómetro de distancia:

– *“Xa chegamos! Xa chegamos!”*

– *“Baixade de contado e preparádevos para entrar na igrexa que xa vai ser a Consagración do Santísimo!”*

Esa foi a gota que acabou de colmar o vaso das nosas preocupacións. Lembro que Pepe, o baixista, máis temperado que os demais naqueles angustiosos momentos, díxolle con calma:

– *“Pero mire señor. Escoite. Vimos aquí para amenizar as festas da parroquia. Non sabemos diso que nos di de entrar na igrexa para a Consagración”.*

– *“Non me faltes ao respecto que son un home de fe –dixo o paisano acalorado– e non tolero que me fales así sobre a igrexa. Que vos parece as pintas que tendes... de ‘rojos piollosos’, que é o que debedes ser? Así que agora a cumprir, mentres eu falo co cabo da Garda Civil e polos meus mortos que imos saber con quen estamos a tratar...”.*

A dureza e a perigosidade da situación (acusados de ‘rojos’ en 1965... e sendo menores) non era cousa de broma e esixía un silencio total e a urxente procura dunha solución pacífica ao embrollo no que xa empezabamos a notar que estabamos totalmente enredados. Por suposto, aínda era cedo para poder imaxinar até que punto.

Decidimos, ante a falta de cooperación do paisano do tractor, que dous de nós iríamos á porta da igrexa para investigar. Tiven sorte e, armado cunha valentía que non era propia en min, fun alí xunto co primeiro guitarra do grupo, un pouco máis vello ca min, o que me facía sentir máis seguro. No adro da igrexa reuníronse unhas corenta persoas, na súa maioría homes que estaban a fumar os seus cigarros celtas ou peninsulares e charlaban sobre asuntos do campo e do gando, alleos á nosa presenza. Non foi o caso dun grupo de mulleres que tamén estaba fóra e, máis atentas ca eles,

decatáronse da nosa inesperada intrusión: dúas pantasma con aires de cidade vestidas con traxe de pana negra tipo Mao, nun día no que nin se paraba á sombra.

Entendemos que o mellor era adiantarnos ao caos que se ía precipitar deseguida, e por iso nos achegamos con cautela ao grupo das señoras, case todas de loito, pensando que o feito de ir traxados todos de negro nos daría algunha vantaxe e poderíamos pasar máis desapercibidos... Como suposición non estivo mal, pero non tivemos en conta o factor sorpresa, que nunca falta, e neste caso, veu da man do colectivo masculino que, en canto se decatou do noso movemento cara onde estaban as mulleres, saltou sobre nós coma se fosen bestas salvaxes e, agarrándonos con forza para deter o noso avance, preguntou con moita agresividade:

– “*Que coño buscades aquí? Quen carallo sodes vós?*”

Case nin siquera podíamos dicir xentilmente que viñamos para a Consagración cando escoitamos ás nosas costas, con gran satisfacción, a voz estridente do tractorista, que desta volta soaba como música celestial:

– “*Deixádeos! Ei, ei... tranquilo todo o mundo... que estes son os músicos!*”

Despois dalgunha confusión e voces discrepantes, as cousas calmáronse grazas á rápida intervención do organizador das festas que se presentou nese momento para dicirnos, tamén en voz alta, que todos os músicos entrasen asiña na igrexa para tocar o himno nacional porque o cura estaba a piques de consagrar o Santísimo Sacramento.

Non era medo. Foi un auténtico terror o que nos percorreu as veas cando nos demos conta de que había dúas cousas que non encaixaban ben naquela situación: unha era iso de “*que entren todos os músicos*”, e outra foi a que se refería a “*tocar o himno nacional*”.

Sobre o primeiro, a nosa cabeza non paraba de repetir: *todos os músicos! Pero se só eramos cinco. Ningún máis nin menos.* Estaba claro que esperaban unha orquestra como *Los Satélites, La Columbia, Las Estrellas Azules...* que tamén fixeran concertos por aqueles lugares. Resolvelo ía ser difícil. Pero aínda máis foi a segunda cuestión: o *himno*. Eu tiña o vago recordo de que nas misas solemnes se tocaba o himno nacional durante a Consagración, mentres o cura levantaba a hostia no altar. E canto máis revivía este recordo, menos claro tiña como podíamos resolver isto cos nosos propios e cativos medios.

Foi grazas á brillante inventiva de Xan que puidemos pórllle un mal remedio a tal situación nunca imaxinada. Foi dito e feito. Dous de nós quitámonos o cinto e eu ateinos ao tambor que colguei de seguido ao pescozo. Outro atou con cordas os dous pratos que forman o ‘*hit-hat*’ da batería, logo de desmontalos da súa base, e un terceiro non dubidou en coller a guitarra acústica española que utilizaba para afinar a eléctrica. E así, dotados do material mínimo necesario, dispuxémonos no corredor da igrexa coreando como puidemos as notas mal recordadas do himno español co son dos instrumentos que tiñamos entre as mans.

O cura, que daquela misaba de costas aos fieis, volveuse inmediatamente e, por un momento, pensei que lle daba algo ao pobre home. Pero coa súa maxestosa dignidade soubo componse e continuar até o final da misa, momento no que se formou a procesión para saír coa Santa que o pobo veneraba. O ramista das festas, que alternaba da cor pálida á vermella intensa, mandounos poñer ao final da procesión e, ao ritmo do tambor, bombo e pratos, xunto cun inestimable e improvisado resgueo das cordas de guitarra, fomos marcando o paso da congregación. Todo iso no medio das miradas furiosas que, coma raios dunha escura treboada de inverno, saían dos ollos da xente alí reunida naquel mediodía de verán quenturento. Os nosos medos aumentaron a medida que nos achegamos ao adro. A verdade, é que dentro do templo nos sentiamos máis seguros. Pero fóra... iso ía ser outra cousa. E así foi. Pero aínda bastante peor do esperado.

Só botamos a cabeza fóra da igrexa e xa nos decatamos que a xente non podía conter a súa ira. Era algo que tomaron como unha broma nefasta, como unha burla dos seus firmes sentimentos cheos de fervor nun día tan especial como é a veneración da Santa. O gran día do ano. O momento no que a Santa cambia de casa e deixa o seu lugar de acollida durante 365 días, para entrar noutra casa onde estará para o resto do ano e até a próxima veneración.

A Santa levárona aos ombreiros os fieis que a despediron e tamén os que lle deron a nova acollida. Sobre o fornelo colgaba unha gran rama de oliveira consagrada. A tradición, ao longo de centos de anos, coñecía este tránsito como o momento de "*ir levar o ramo*". E alí estabamos nós, con entre quince e dezasete anos, coma ilustres participantes na cerimonia de "*ir levar o ramo*" co noso apoio de sons marciais que axudaban a marcar o paso dos fieis.

Pero non todas foron voces de "*Viva a nosa Santa!*". Por riba dos vítores e estrondo dos pesados pasos, non deixaban de escoitarse toda clase de insultos e reproches sobre os músicos –inocentes e inoportunos– que non soubemos estar no momento ou na forma adecuada. Foi o cura quen, grazas á súa piadosa e adestrada contención, soubo frear os excesos e conseguiu sacarnos de alí sans e salvos, protexéndonos na sacristía parroquial tras someternos a un severo e implacable interrogatorio onde nin un segundo de información das nosas vidas quedou sen resposta, incluídos eses recunchos máis profundos da nosa alma onde poucos conseguiran penetrar anteriormente.

Despois dun devoto acto de contrición, motivado máis polo medo que polo fervor, amosounos onde estaba a comida preparada para a festa á que, por suposto, nos convidaron. Iso si, aconsellounos que sentásenos nun recuncho da longa mesa e que non falásenos con ninguén, ignorando as insinuacións que nos puidese facer a veciñanza da aldea. Pero a súa terceira recomendación foi a que nos acabou de quitar o pouco apetito que nos quedaba xa no corpo: o xantar tiñámolo que comer axiña, porque de sobremesa a xente quería cantar e bailar unha *muiñeira popular*.

Non nos entrou nin un bocado, e as miradas inquisitivas dos paisanos e paisanas que nos rodeaban caían sobre as nosas cabezas coma chuzos de auga xeada nun día de calor abafante: unha *muiñeira popular!* E só unha non sería de abondo; farían falta polo menos algunhas máis para que a xente estivese contenta. *Que íamos facer* –foi a pregunta que nos fixemos– *pensando que xa tiñamos cobrado o trinta por cento do contrato por adiantado?*

Se ben a nosa preocupación era buscar unha saída a este grave problema, as inquiredanzas dunhas amables paisanas que servían a comida non eran outras que preguntarnos se estábamos ben (cando viron que non probáramos bocado), se os callos e o polbo estaban mal... ou non nos gustaban porque eramos da cidade... ou que diante nos estaba pasando... Non faltou quen xustificou a nosa falta de apetito polos nervios da brillante actuación que se esperaba de nós naquel palco ruín feito de táboas de piñeiro, de calquera xeito, no medio da resplandecente carballeira.

– *“Dálles medo tocar!”* –dixo unha delas que parecía máis coñecedora destes asuntos.

O que aquela boa muller non sabía era o verdadeiro motivo da magnitude do pánico que nese momento nos mantiña totalmente paralizados.

Foi unha vez máis a voz firme do ramista da festa a que nos sacou do atordamento:

– *“Veña rapaces, hai que subir ao palco e comezar a actuación porque a xente está á espera. E xa sabedes, primeiro as muiñeiras e varios alalás de corrido, e despois pezas que fagan cantar e bailar con alegría e ganas. E todo deseguido que cando anoitece hai que rematar a festa porque sen luz non nos deixan seguir”*.

A nosa ansiedade desapareceu de súbito e todos entramos no que pode considerarse un grave ataque de verdadeiro pánico. Atrás quedou a preocupación polas muiñeiras e os alalás. No noso corroído interior só había lugar para unha cousa: “sen luz non nos deixaban seguir”. *Sen luz? Sen que luz?*

Todos miramos á vez cara ao palco, buscando inutilmente por onde chegaba o cable eléctrico para conectar os nosos instrumentos, ou as cadeas de bombillas que deberían rodear o campo da festa. Nada de nada. Non había rastro de electricidade por ningures. E entón unha espesa negrura cegou por completo a nosa capacidade de reacción. Por sorte, a rápida intervención do noso técnico de son fixo brillar por un segundo a esperanza:

– *“Tranquilos! Seguro que hai un serradoiro preto de aquí e alí terán un grupo electrógeno. Podemos tirar un cable até o palco... e xa está!”*

A suor pingaba polo corpo e pola camisa do ramista da festa, mais non por mor da calor do día. Era polo medo que tamén se ía apoderando do seu corpo e da súa alma.

– *“Ides pagar por isto, malditos mocosos. Contratamos unha orquestra. Cada ano vén unha e ninguén necesitou nunca de electricidade. Pero vós quen pensades que sodes? Xa me estades a devolver o anticipo e non ides ver nin un céntimo do resto, se antes non acabades no cárcere porque agora mesmo vou chamar á Garda Civil”*.

– *“Tranquilo, home, isto vai funcionar en canto chegue o enganche”* –díxolle o técnico con menos convicción que certeza.

E chegou o cable eléctrico, arrastrado polo mesmo tractor da nosa épica viaxe, pero despois de pasar máis dunha hora, e cando os ánimos da xente non aguantaban máis esa situación. Mentres tanto, e para acougar un pouco, e seguindo o sabio consello do ramista da festa, subimos ao palco equipados co tambor amarrado ao cinto, os pratos atados con cordas, a guitarra española, unha pandeireta que alguén nos deixou, e as nosas propias gorxas que, a voz en grito, esmiuzaban estrofas de foliadas populares variadas:

*Non te cases cun ferreiro,
que é moi malo de lavare.
Cásate cun mariñeiro
que ven lavado do mare.
A, la, le, lo, ai, la, la, le, lo ...*

O noso ánimo subiu mil decibelios cando vimos o equipo conectado ao cable de alimentación. En menos de media hora, co sol a punto de poñerse no horizonte, todo parecía resolto. Tivemos electricidade para conectar os nosos micrófonos e guitarras ás súas bases de amplificación, prender as bombillas de cores, etc. *Todo listo!* Xa podíamos respirar fondo e tranquilos. E agora ao noso, que era interpretar música rock. E, coma sempre, abrimos coa forza trepidante de '*Satisfaction*'.

Pero a sorte seguía sen estar da nosa parte. A potencia do grupo electróxico non era estable e a música ía e viña, como ondas mariñas sacudidas polo vento. O mesmo vento que comezaba a axitar o ánimo do público que, en pouco tempo, empezou a bombardearnos non só de berros senón tamén de pedras e paus que caían coma chuvia sobre o palco. Os instrumentos estaban en perigo e nós tamén. A medida que aumentaba o nivel de hostilidade e a xente lanzaba obxectos cada vez máis contundentes contra nós, vímonos obrigados a baixar e preparar un plan de fuga. Por sorte, unha parella da Garda Civil veu protexernos e abriunos camiño no medio daquela furia desatada e mesmo tivo que disparar ao aire un par de tiros dos seus fusís para dispersar e calmar a quen viñan con tolemia ao noso asalto. Amosáronnos o xeito de fuxir monte abaixo, aclarando que –se non nos collía a noite– estaríamos na estrada xeral nunhas tres ou catro horas... apurando e correndo sen parar, claro está.

E así foi como correndo todo canto daban as nosas pernas e deixando atrás os valiosos instrumentos, chegamos á estrada xeral medio mortos onde puidemos parar un camiión que nos levou até Carballo.

Nunca recuperamos o que quedaba dos nosos instrumentos, nunca volvemos a aquela aldea, nunca soubemos da súa xente. Nunca llo contamos a Muñiz nin a ninguén do *pacífico* mundo da música moderna.

E ás veces, nos meus sonhos, escoitando '*Satisfaction*', véxome tropicando por un outeiro abaixo, correndo a todo gas, perseguido por pantasma no medio dunha noite escura e silenciosa.